

Методичний коментар до уроку “Українські богатири”

Легендарний захисник

Знайомимося з ілюстраторкою

Ілюстрації Валентини Мельниченко знайомі багатьом поколінням дітей (покажіть дітям більше ілюстрацій художниці у презентації “[Ілюстрації Валентини Мельниченко](#)”). У певному сенсі вони вже стали класичними. Кожна ілюстрація художниці пронизана народними мотивами. Ось так розповіла про творчість художниці читачка.

Світить на сторінці,
Як усмішка зірці,

У журавки-серця
Згадок два відерця

Дерево високе —
Пісні на всі боки.

Про світ, що тримає,
Де, якщо сідає,

Котик у яскраві
Вбрався шаровари,

Гуля на воротах —
То краля в чоботях.

А кокетка-киця
Пішла до криниці.

Із соломи лялька —
Прабабусі згадка.

Іще котик чорний
В небі вечоровім
Водить срібний човен.

Мешканців багато
У мріях, мов в шатах,

Снів-рибинок низку
Шле він у колиску.

В тісній рукавичці —
Книжці-чарівниці.
Валентина Ржевська

Котигорошко

Роздивіться з дітьми ілюстрацію до казки про Котигорошка.

- Чи впізнали ви українського богатиря? Кого називають богатирем?
- Чи тільки сила є ознакою богатирів? Поясніть свою відповідь.
- Як художниця підкреслила, що це саме український богатир?
- Пригадайте, чому українського богатиря назвали Котигорошком. З яких слів складається його ім'я?
- Чому в народі саме горох вважали втіленням сили? Що надає гороху сили та стійкості?
- Чи може ця рослина рости одна, без підтримки? Чому?

Людина також не може жити одна — жодна велика справа не обходиться без підтримки інших людей. Тож опорою для людини є її друзі, однодумці, ті, з ким їй добре працювати в команді.

- Чи зашифроване ім'я героя у його зображенні? Як саме?
- Чи боїться Котигорошко дракона? Як ви це побачили? А чи грізний вигляд має дракон?

- Як художниця показала своє захоплення Котигорошком?
- Завдяки яким рисам характеру Котигорошка любить народ? Чи можна стверджувати, що ці риси характеру притаманні багатьом героям України?
- Чи можна назвати Котигорошка захисником? Кого він захищає?
- Який образ постає у вашій уяві, коли ви чуєте слово “захисник”?
- Чи схожий Котигорошко на сучасних захисників? Чим саме?
- Як гадаєте, ця картина належить до творів живопису чи графіки? Чому?

Порівнюємо різні ілюстрації

Читаючи українську народну казку, кожен митець по-своєму бачить образ її головного героя — Котигорошка. *(Роздивіться з учнями ілюстрації різних художників.)*

- Що в ілюстраціях різних авторів спільного? Чим вони відрізняються?
- Що вказує на те, що це саме український герой?
- Якими засобами ілюстратори показали силу, доброту й мужність Котигорошка?

Роздивіться з дітьми, як сучасні художники в ілюстраціях, мультфільмах і скульптурах змалювали Котигорошка (презентація “[Різні художники — різні ілюстрації](#)”).

Сучасний Котигорошко з мультфільмів — передусім втілення розуму, винахідливості, лідерства, він із почуттям гумору, а вже потім — сильний. Він не має магічних здібностей, як його друзі — Вернидуб, Крутивус і Вернигора. Але магія не всесильна, розум сильніший. Ця казка готує дитину до дорослого життя і показує, що кмітлива людина може впоратися з будь-яким завданням. Головне — тримати себе в руках і мужньо долати труднощі.

Сучасні персонажі — друзі Котигорошка — супергерої, і водночас — звичайні люди. Чарівна сила допомагає їм тільки тоді, коли звичайним способом вже ніяк не впоратися.

- Як упізнати сучасного Котигорошка?
- Чи схожий він на людей навколо? Чим саме?
- Чим сучасні Котигорошки схожі на того, якого намалювала Валентина Мельниченко? А чим відрізняються від нього?
- Який митець найкраще, на вашу думку, втілює образ Котигорошка? Чому ви так вважаєте?
- Чи існують богатирі в наш час? Хто вони? Чи можна з ними зустрітися? Як їх упізнати?
- Чи може кожен із нас допомогти сучасним богатырям? Чим саме?

Запропонуйте дітям скласти хмару слів, які допомогли б розповісти про Котигорошка.

Героїчні пісні

Запропонуйте дітям уявити, які пісні співає Котигорошко з друзями в походах, увечері на привалах.

- Про що ці пісні?
- Який у них настрій? Яка мелодія?
- Чи однакові пісні співають під час походу і ввечері, коли відпочивають? Чому?

- Чи могли б наші герої взагалі обійтися без пісень? Поясніть свою думку.

Послухайте українські народні пісні про козаків.

- Про що ці пісні?
- Уявіть козаків. Коли які пісні вони співали?
- Чи міг їх співати Котигорошко? Чи можна назвати Котигорошка козаком?
- Які пісні виконував хтось один (соло), а які співали всі?
- На що надихали ці пісні?
- Чи однаковий настрій у всіх пісень?
- Які пісні звучали в мінорі, а які — у мажорі?
- Якими постають козаки в музичних творах?
- У чому сила козаків? Де вони черпали мужність?
- Чим Котигорошко та козаки схожі?
- Чи можна назвати Котигорошка козаком? Чому?
- Уявіть зустріч Котигорошка і козаків. Про що вони говорили б? Як разом захищали б Україну?
- Чому кажуть, що пісня допомагає у житті?
- А чи допомагає пісня вам? Які пісні співаєте й слухаєте ви? Що вам у них подобається?
- На створення якої картини надихнули ці пісні?

Намалюй свого Котигорошка

На уроці ми ставимо завдання не перемалювати персонажа за наданою у підручнику схемою, а на основі цієї послідовності створити свою версію героя, за своїми уявленнями, тобто, осучаснити Котигорошка.

Говоримо з дітьми про те, що фольклор — це не щось створене давно і незмінне, а те, що весь час розвивається, що створює кожен із нас. Тож ми маємо дбайливо ставитися до створеного, зберігати народні надбання, розвивати те, що вже існує, створювати нове.

Запропонуйте дітям уявити свого Котигорошка.

- Поміркуйте, як ви зобразите Котигорошка.
- Як підкреслите, що це саме український богатир?
- Як покажете його доброту й веселу вдачу?
- Які ще риси властиві Котигорошку? Які ви вважаєте головними?
- Як покажете їх?
- Розгляньте роботи своїх однокласників та однокласниць. Чи схожі ваші Котигорошки? Які яскраві ідеї втілені у роботах?

Цю роботу можна продовжити.

- Створити альбом про захисників України, героїв-захисників;
- Створити проект "Герої поряд з нами" — запропонуйте дітям поміркувати, чи тільки на війні бувають герої, хто такі герої, де їх шукати, чи кожен може стати героєм.